

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vihkimisoikeudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeudesta. Lailla uudistettaisiin nykyisin avioliittolakiin sisältyvät säännökset, jotka koskevat oikeutta toimittaa avioliittoon vihkimisiä rekisteröidyissä uskonnollisissa yhdyskunnissa. Laki sisältäisi säännökset vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä ja vihkimisoikeuden käytön valvonnasta.

Vihkimisoikeus voitaisiin myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta yhdyskunnan jäsenelle, joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen ja joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusehdot. Vihkimisoikeuden myöntäisi ja sen käyttämistä valvoisi maistraatti.

Laki sisältäisi myös säännökset myönnetyn vihkimisoikeuden peruuttamisesta sekä vihkimisoikeuksien rekisteröinnistä.

Avioliittolakiin tehtäisiin ehdotetusta uudesta laista johtuvat välttämättömät muutokset. Lisäksi avioliittolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilivihkimisen toimittamiseen velvoitettujen virkamiesten piiri laajenee. Siviilivihkimisen voisivat käräjäoikeudessa toimittaa laamannin ja käräjätuomarin ohella myös käräjäviskaali ja laaman-

nin antaman määräyksen perusteella notaari. Oikeuden siviilivihkimisen toimittamiseen maistraatissa saisi maistraatin päällikön ja henkikirjoittajan ohella myös julkinen notaari. Käräjäoikeuslakiin lisättäisiin vastaavasti säännös, joka koskee laamannin oikeutta määrätä notaari toimittamaan vihkimisiä.

Lisäksi avioliittolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilivihkimiseen oikeutettu voisi olla muu kuin virkamies. Maistraatti voisi myöntää vihkimisoikeuden laissa säädetyt pätevyysvaatimukset täyttävälle henkilölle. Edellytyksenä vihkimisoikeuden myöntämiselle olisi, että tämä on tarpeen siviilivihkijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella. Laki sisältäisi säännökset muun muassa vihkimisoikeuden antamisen edellytyksistä ja sen noudattamisen valvonnasta.

Lisäksi ehdotetaan vähäisiä muutoksia avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain säännöksiin, jotka koskevat oikeutta periä maksu vihkimisen tai rekisteröimisen toimittamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus	3
Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet	3
1.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	3
Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus	3
Maistraatilta vihkimisoikeuden saanut siviilivihkijä.....	4
1.3 Nykytilan arviointi	4
Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus	4
Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet	6
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	6
Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus	6
Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet	7
Maistraatilta vihkimisoikeuden saanut siviilivihkijä.....	8
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	8
4 ASIAN VALMISTELU	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	10
1.1 Laki vihkimisoikeudesta	10
1.2 Avioliittolaki	15
1.3 Käräjäoikeuslaki.....	18
1.4 Rekisteröidystä parisuhteesta annettu laki	18
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	18
3 VOIMAANTULO.....	19
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	19
LAKIEHDOTUKSET	20
1. Laki vihkimisoikeudesta.....	20
2. Laki avioliittolain muuttamisesta	23
3. Laki käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta	24
4. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 ja 5 a §:n muuttamisesta	25
LIITE	26
RINNAKKAISTEKSTIT	26
2. Laki avioliittolain muuttamisesta	26
3. Laki käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta	30
4. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 ja 5 a §:n muuttamisesta	31
LIITE	32
ASETUSLUONNOS	32
Valtioneuvoston asetus avioliittoasetuksen 8 ja 16 §:n muuttamisesta	32

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus

Avioliittolain (234/1929) 14 §:n mukaan avioliittoon vihkeminen voidaan toimittaa joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä. Kirkollinen vihkeminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa taikka muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jolle opetusministeriö on antanut vihkimisoikeuden.

Opetusministeriö on myöntänyt vihkimisoikeuden pääsääntöisesti kaikille sitä hakeville rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Tällä hetkellä vihkimisoikeus on 40 yhdyskunnalla.

Opetusministeriön tietoon on viime vuosina tullut yksittäistapauksissa puutteellisuksia muun muassa avioliiton esteiden tutkimisessa ja ilmoitusten tekemisessä väestötietojärjestelmään. Lisäksi oikeusministeriön tietoon on tullut yksittäisiä tapauksia, joissa vihkimisen on toimittanut henkilö, jolla ei ollut vihkimisoikeutta.

Avioliittolain 17 §:ssä säädetään siitä, ketkä voivat vihkimiseen oikeutetuissa uskonnollisissa yhdyskunnissa toimittaa vihkimisen. Koska kaikissa uskonnollisissa yhdyskunnissa ei ole pappeja, vihkimisoikeus on muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa sillä, jolla yhdyskunnan järjestyksen nojalla on oikeus vihkiä avioliittoon. Vihkimiseen oikeutettuja henkilöitä ei kuitenkaan ole kaikissa yhdyskunnissa määritelty yhdyskuntajärjestyksessä, vaan vihkimiseen oikeutetut henkilöt on saatettu mainita nimeltä vihkimisoikeutta koskevassa hakemuksessa tai heidän nimensä on ilmoitettu suoraan Väestörekisterikeskuksen ylläpitämään vihkimisoikeusrekisteriin vasta siinä vaiheessa, kun päätös vihk-

kimisoikeuden myöntämisestä on tehty. Eräiden rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien sääntöjen mukaan vihkimisoikeus on yhdyskunnan kaikilla jäsenillä tai kaikilla täysi-ikäisillä jäsenillä.

Vihkimisoikeuden saaneissa yhdyskunnissa on nykyisin useita satoja vihkimiseen oikeutettuja henkilöitä.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet

Siviilivihkimisen on avioliittolain 17 §:n 2 momentin mukaan oikeutettu ja velvollinen toimittamaan laamanni ja käräjätuomari sekä henkikirjoittaja. Myös maistraatin päälliköllä on vihkimisoikeus rekisterihallintolain (166/1996) 1 päivänä tammikuuta 2007 voimaan tulleen muutokseen (956/2006) liittyvän siirtymäsäännöksen nojalla.

Siviilivihkijä on velvollinen toimittamaan vihkimisen vain virka-aikana ja virkapaikalla. Jos siviilivihkiminen tapahtuu virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella siitä voidaan periä maksu.

1.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus

Ruotsin oikeuteen verrattuna kynnys vihkimisoikeuden saamiselle on Suomen oikeudessa varsin matala. Ruotsissa uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeuksista säädetään erillisessä laissa (*Lag om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan*; 1993:305). Sen mukaan vihkimisoikeus voidaan myöntää muulle uskonnolliselle yhdyskunnalle kuin Ruotsin kansankirkolle (*Svenska kyrkan*), jos yhdyskunnan toiminta on pysyvää ja sillä on sellainen organisaatio, että vihkimistä ja siihen liittyviä toimenpitei-

tä koskevia säännöksiä voidaan perustellusti olettaa noudatettavan. Tällaisen oikeuden saatuaan yhdyskunta voi erikseen hakea papilleen tai muulle toimihenkilölleen vihkimisoikeutta. Oikeuden myöntäminen edellyttää, että kyseisellä henkilöllä on tehtävän edellyttämät tiedot.

Lupaviranomainen voi kieltää henkilöä toimimasta vihkipäivänä, jos hän ei enää täytä myöntämisen edellytyksiä tai hän on laiminlyönyt tehtävänsä. Henkilökohtaisen vihkimisluvan peruuttamisen yhteydessä arvioidaan myös kysymys yhdyskunnan vihkimisoikeuden jatkamisesta.

Norjan avioliittolain (Lov om ekteskap 4. juli 1991 nr. 47) 12 §:n mukaan uskonnollisten yhdyskuntien papeilla ja edustajilla (forstander) on vihkimisoikeus. Vihkimisoikeus ei siten ole kollektiivinen oikeus, eikä uskonnollisille yhdyskunnille ole asetettu erityisiä vaatimuksia vihkimisoikeuden käyttämiseksi. Kuningalle on kuitenkin säädetty mahdollisuus antaa tarkempia määräyksiä vihkitoitusten sisällöstä.

Vihkimisoikeuksien kannalta keskeinen uudistus oli lokakuussa 2004 voimaan tullut avioliittolain muutos, jonka mukaan vihkimisen voi toimittaa myös uskonnottoman katsomusyhteisön seremoniamestari tai muu toimihenkilö. Edellytyksenä on, että katsomusyhteisö kuuluu valtionavustuksella tuetun toiminnan piiriin ja että kuningas on hyväksynyt katsomusyhteisössä noudatettavan vihkitoitituksen sisällön. Asetuksella voidaan antaa täydentäviä säännöksiä seremoniamestarin tai muun toimihenkilön vihkimisoikeuden edellytyksistä ja peruuttamisesta.

Tanskan avioliittolain (Lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning) 29 §:n mukaan kirkollinen vihkiminen voidaan toimittaa sellaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jonka papille on tunnustettu vihkipäivän asema. Avioliittolain soveltamisohjeen mukaan kirkollisen vihkimisen toimittaminen muussa kuin rekisteröidysissä uskonnollisessa yhdyskunnassa edellyttää, että ministeriö on valtuuttanut yhdyskunnan papin toimittamaan vihkimisiä.

Vihkimismuodon valinnaisuus on yleisesti liitetty skandinaaviseen perinteeseen. Kirkollinen vihkiminen on kuitenkin siviilivihkimisen

ohella virallinen vihkimismuoto Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Isossa-Britanniassa, Espanjassa, Kreikassa ja Virossa. Muissa Euroopan maissa siviilivihkiminen on useimmiten säädetty pakolliseksi vihkimismuodoksi (esim. Italia, Saksa, Sveitsi ja Ranska).

Maistraatilta vihkimisoikeuden saanut siviilivihkipäivä

Ruotsissa yksityishenkilö on voinut toimia siviilivihkipäivänä vuodesta 1915. Siviilivihkipäiviksi määrätään edelleen myös muita henkilöitä kuin kunnallisia luottamushenkilöitä tai virkamiehiä. Toimivaltainen viranomainen on lääninhallitus (Äktenskapsbalken 4 kap. 3 §, SFS 2006:212; Lag om registrerat partnerskap 1 kap. 8 §, SFS 2006:213), joka läänin alueella olevien kuntien esityksestä määrää siviilivihkipäivän yleensä toistaiseksi tai neljäksi vuodeksi. Kunnan esittämä vihkipäivä on toimivaltainen siinä kunnassa, mutta hän voi toimittaa vihkimisen myös muualla maassa. Vihkiminen toimitetaan usein kunnan tiloissa tai kihlakumppaneiden ehdottamassa paikassa. Ruotsin hallitus on asetuksella antanut joitakin tarkempia säännöksiä vihkimisen toimittamisesta (Förordning (2006:214) med närmare föreskrifter om vigsel och registrering av partnerskap som förrättas av domare eller särskilt förordnad förrättare). Viime aikoina on kuitenkin katsottu, että voimassa olevaa lainsäädäntöä olisi tarpeen täydentää muun muassa vihkipäivien rekrytointimenettelyä ja soveltuvuusedellytysten noudattamisen valvontaa sekä määräyksen voimassaoloa ja peruuttamista koskevilla säännöksillä (SOU 2007:17 s. 284–299).

Norjassa ja Tanskassa ei ole vastaavia säännöksiä yksityishenkilön oikeudesta toimia siviilivihkipäivänä.

1.3 Nykytilan arviointi

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus

Uskonnonvapauslaissa (453/2003) tarkoitetut rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidylle us-

konnolliselle yhdyskunnalle on tämän vuoksi arvioitava perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen hallintotehtävän antamisena muulle kuin viranomaiselle. Mainitun pykälän mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Mahdollisuutta myöntää vihkimisoikeus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille voidaan perustella erityisesti uskonnon harjoittamiseen liittyvillä yhteisöllisillä tarpeilla. Uskonnollisten yhdyskuntien jäsenille avioliittoon vihkiminen on samanaikaisesti paitsi oikeudellinen myös uskonnollinen toimitus. Perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa sekä oikeus ilmaista vakaus. Perustuslain 22 § sisältää yleisen julkiseen valtaan kohdistuvan perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen, joka perusoikeusudistuksen esitöiden mukaan korostaa pyrkimystä perusoikeuksien aineelliseen turvaamiseen (HE 309/1993 vp, s. 75/II). Lakiin perustuva mahdollisuus kirkollisen vihkimisen toimittamiseen muissakin uskonnollisissa yhdyskunnissa kuin evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa turvaa osaltaan uskonnonvapauden toteutumista ja myös eri uskontojen harjoittajien yhdenvertaista kohtelua.

Avioliittoon vihkiminen on oikeudelliselta luonteeltaan kihlakumppanien välinen yksityisoikeudellinen toimi, joka tehdään vihkijän myötävaikutuksella. Vihkiminen ei kuitenkaan ole pelkkä teknisluontoinen vahvistustoimi, vaan sillä on varallisuus oikeudellisia ja muitakin avioliiton osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin ulottuvia vaikutuksia. Avioliitto perustaa esimerkiksi pääsääntöisesti puolisoille avio-oikeuden toistensa omaisuuteen.

Avioliittoon liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi vihkiä käyttää vihkimistä toimittamaan julkista valtaa. Vihkimiseen liittyy varsinaisen vihkitoitituksen lisäksi myös muita julkisiksi hallintotehtäviksi luonnehdittavia

tehtäviä, kuten varmistuminen avioliiton esteiden tutkinnan suorittamisesta, vihkitoitituksen antaminen ja ilmoituksen tekeminen väestötietojärjestelmään.

Kun otetaan huomioon erityisesti se, että avioliiton solmiminen perustuu kihlakumppanien omiin tahdonilmaisuihin, vihkimistä ei sen varallisuus oikeudellisista vaikutuksista huolimatta ole pidettävä sellaisena perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä, jota ei voida antaa muulle kuin viranomaiselle. Julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevien edellytysten voidaan tässäkin suhteessa katsoa täyttyvän. Myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 28/2006 vp.) katsonut, että vihkimiseen liittyy vain vähäisessä määrin julkisen vallan käyttöä.

Vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille voidaan pitää myös tarkoituksenmukaisena, kun otetaan huomioon vihkimiseen liittyvien tehtävien luonne sekä järjestelyyn liittyvä verraten pitkäaikainen käytäntö.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään lähtenyt siitä, että annettaessa muille kuin viranomaisille julkisia hallintotehtäviä perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisesta on varmistuttava säännösperusteisesti. Voimassa olevat vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat säännökset eivät vastaa julkisen hallintotehtävän antamiselle asetettuja oikeudellisia vaatimuksia. Avioliittolaissa ei esimerkiksi ole säännöksiä siitä, millä edellytyksillä vihkimisoikeus voidaan myöntää rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle. Pelkästään siitä seikkaa, että yhteisö on rekisteröity uskonnolliseksi yhdyskunnaksi, ei voida pitää osoituksena yhdyskunnan vihkijän tehtävään asettamien henkilöiden edellytyksistä huolehtia riittävän luotettavasti vihkimisestä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Avioliittolaista puuttuvat niin ikään säännökset vihkijän kelpoisuusehdoista ja vihkimisoikeuden käyttöön kohdistuvasta julkisesta valvonnasta. Vihkijällä tulee olla riittävät tiedot ja taidot sen tarkistamiseen, onko avioliiton esteet asianmukaisesti tutkittu. Samoin vihkijän on kyettävä harkitsemaan, kykenevätkö kihlakumppanit avioliittolaissa edelly-

tetyllä tavalla ymmärtämään avioliiton merkityksen.

Perustuslain 124 §:n kannalta on lisäksi olennaista, että viranomaisella on riittävät toimivaltuudet puuttua vihkimisessä tai siihen liittyvissä toimenpiteissä ilmenneisiin virheisiin tai laiminlyönteihin.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet

Vuonna 2006 solmittiin Tilastokeskuksen tietojen mukaan noin 28 200 avioliittoa ja noin 190 rekisteröityä parisuhdetta. Siviilivihkimisten määrä on kasvanut huomattavasti kuluvalle vuosikymmenellä. Henkikirjoittajat, laamannit ja kärjätuomarit toimittivat vuonna 2006 yhteensä noin 11 600 vihkimistä ja parisuhteen rekisteröintiä, kun niitä vuonna 2001 toimitettiin vain noin 9 000. Kasvua on siten ollut noin 30 %. Laamannien ja kärjätuomareiden toimittamien siviilivihkimisten osuus kaikista siviilivihkimisistä oli vuonna 2006 tehdyn kyselyn mukaan noin 6 %.

Siviilivihkimisten määrä on kasvanut erityisesti Lapissa. Entistä useammat ulkomaiset matkailijat haluavat tulla vihityiksi avioliittoon Suomessa. Eräillä Lapin alueilla, joissa vihkimäärien kasvu on ollut voimakasta, ei kuitenkaan riittävässä määrin ole sellaisia viranhaltijoita, jotka olisivat velvollisia toimittamaan siviilivihkimisen.

Edellä mainituista syistä kärjäoikeuksien ja maistraattien vihkiäresurssit eivät maan kaikissa osissa vastaa nykyistä palvelujen kysyntää, vaan siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettuja virkamiehiä tarvitaan nykyistä enemmän.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeus

Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeutta koskeva sääntely vastamaan perustuslain 124 §:n vaatimuksia julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Vaikka myönnetyn vihkimis-

oikeuden käyttämiseen liittyvät ongelmat ovat olleet verraten harvinaisia, perustuslaki edellyttää varmistumista säännöspäätöksistä siitä, ettei järjestely vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan, että rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeutta koskeva sääntely uudistetaan kokonaisuudessaan säätämällä uusi laki vihkimisoikeudesta.

Vihkimisoikeus voitaisiin lakiehdotuksen mukaan myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusehdot ja joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkiäjänsä toimimiseen. Vihkiäjän tulisi olla täysi-ikäinen henkilö, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Vihkiäjän olisi lisäksi tullut asianmukaisesti perehtyä vihkimisten toimittamiseen. Ehdotettu sääntely antaisi nykyistä paremmat edellytykset arvioida vihkiäjän mahdollisuuksia huolehtia vihkitöistä luotettavalla ja asianmukaisella tavalla.

Vihkimisoikeudessa olisi siis ehdotuksen mukaan kysymys yksittäiselle vihkiäjälle myönnettävästä henkilökohtaisesta oikeudesta eikä yhdyskunnalle kollektiivisesti myönnettävästä oikeudesta, kuten nykyisin. Tämä mahdollistaisi sen, että vihkimisoikeuden myöntävä viranomainen voisi asianmukaisesti varmistua kunkin yksittäisen vihkiäjän kelpoisuudesta tehtävään. Lisäksi ehdotettu sääntely turvaisi voimassa olevaa sääntelyä olennaisesti paremmin sen, että on aina yksiselitteisesti selvitettävissä ja myös viranomaisten tiedossa, keillä yksittäisillä henkilöillä vihkimisoikeus kulloinkin on. Tällä tiedolla on tärkeä merkitys, koska vihkiminen on avioliittolain mukaan mitätön, jos sen on toimittanut henkilö, jolla ei ollut vihkimisoikeutta.

Lakiin otettaisiin myös säännökset vihkiäjän velvollisuuksista ja vastuusta. Ehdotuksen mukaan vihkiäjän olisi hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Vihkiäjään sovellettaisiin hänen hoitaessaan vihkimiseen liittyviä tehtäviä täydentävästi yleishallinto-oikeudellisia säädöksiä suoraan niiden soveltamisalasäännösten perusteella. Vihkimisiä ei kuitenkaan edellytettäisi toimitettavaksi kielilain (423/2003) periaatteiden mukaisesti

suomen tai ruotsin kielellä, vaan vihkeminen olisi mahdollista toimittaa myös muulla kielellä. Vihkimisestä ja siihen liittyvistä vihkijän velvollisuuksista säädettäisiin muutoin avioliittolaissa ja avioliittoasetuksessa. Vihkijään sovellettaisiin hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan vihkimiseen liittyviä tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskeva toimivalta ehdotetaan siirrettäväksi opetusministeriöltä maistraatille. Uudelleenjärjestelyn tarkoituksena on ministeriöiden asemaa ja toimintaa koskevien kehittämistavoitteiden mukaisesti siirtää ministeriöstä pois tehtäviä, jotka eivät luonteensa puolesta kuulu ministeriötasolle.

Valtiovarainministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset siitä, mikä maistraatti on toimivaltainen lakiehdotuksen mukaisissa vihkimisoikeutta koskevilla asioissa. Erityisesti vihkimisoikeutta koskevien asioiden erityislaatu ja arviolta verraten vähäinen lukumäärä puoltavat toimivallan keskittämistä yhdelle maistraatille. Ehdotettu järjestely vastaa maistraattien toiminnan yleisiä kehittämislinjauksia, joihin kuuluu muun muassa maistraattien erikoistuminen.

Perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun oikeus-suojan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaaminen edellyttää, että julkisia hallintotehtäviä hoitavat saatetaan julkisen valvonnan piiriin. Tässä tarkoituksessa lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset myönnetyn vihkimisoikeuden käytön valvonnasta. Valvonnan avulla pyritäisiin varmistumaan siitä, että vihkimisoikeuksia käytetään asianmukaisesti. Valvonnasta vastaisi sama maistraatti, joka myöntää vihkimisoikeudet.

Maistraatin olisi peruutettava vihkimisoikeus yhdyskunnan tai vihkijän pyynnöstä. Maistraatti voisi peruuttaa vihkimisoikeuden myös omasta aloitteestaan, jos vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Maistraatilla olisi niin ikään mahdollisuus puuttua vihkimisoikeuden käyttämisessä ilmenneisiin virheellisyyksiin, laiminlyönteihin tai vastaaviin epäkohtiin antamalla huomautuksen tai viime kädessä peruuttamalla vihkimisoikeuden.

Vihkimisoikeusrekisterin pitäminen siirrettäisiin Väestörekisterikeskukselta sen maist-

raatin tehtäväksi, joka olisi toimivaltainen muissakin ehdotetun lain mukaisissa asioissa. Vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaisi kuitenkin valtiovarainministeriön asetuksella määrättävä viranomainen. Tarkoituksena on, että vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaavaksi viranomaiseksi määrätään Itä-Suomen lääninhallitus, joka hoitaa jo nykyisin vastaavaa tehtävää useiden valtakunnallisten rekisterien osalta.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvolliset virkamiehet

Esityksessä ehdotetaan, että siviilivihkimisen voisi kärjäoikeudessa toimittaa laamannin ja kärjätuomarin ohella kärjäviskaali ja notaari. Kärjäviskaali voisi toimia vihkijänä virkansa puolesta. Notaari voisi sen sijaan toimittaa vihkimisiä vain laamannin määräyksellä. Määräys voitaisiin antaa sen jälkeen, kun notaari on ollut virassa vähintään kaksi kuukautta.

Kärjäviskaaleja on kärjäoikeuksissa noin 30 ja notaareja noin 160. Kelpoisuusedellytyksenä molempiin tehtäviin on oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinto. Kärjäviskaalit ja notaarit hoitavat kärjäoikeuksissa tuomarin tehtäviin rinnastettavia, vähemmän vaativia lainkäyttötehtäviä siten kuin kärjäoikeuslaissa (581/1993) tarkemmin säädetään.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että siviilivihkimisen voisi toimittaa maistraatin päällikön ja henkikirjoittajan ohella maistraatissa toimiva julkinen notaari. Julkisesta notaarista annetun lain (287/1960) mukaan maistraatissa voi olla julkisen notaarin virka. Lisäksi maistraatin päällikkö voi määrätä julkiseksi notaariksi kelpoisuusvaatimukset täyttävän maistraatin virkamiehen. Julkisen notaarin kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinto.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvollisten virkamiesten piirin laajentamisen tavoitteena on lisätä vihkijöiden määrää ja siten parantaa vihkimispalvelujen tarjontaa. Samalla vihkijöiden määrään tulisi joustavuutta, kun laamanni tai maistraatin päällikkö voisi paikallisen tarpeen mukaisesti vaikuttaa vihkijöiden määrään.

Maistraatilta vihkimisoikeuden saanut siviilivihki

Siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettujen virkamiesten piirin laajentaminen ei riitä kaikissa tilanteissa tyydyttämään kysyntää virka-ajan ja -paikan ulkopuolella toimitettaville vihkimisille. Erityisesti Lapissa on viime vuosina lisääntynyt ulkomaisten matkailijoiden avioliittoon vihkeminen virkapaikan ulkopuolella.

Näistä syistä on tarpeen laajentaa siviilivihkimiseen oikeutettujen henkilöiden piiriä. Sen vuoksi ehdotetaan, että maistraatti voi myöntää oikeuden toimittaa siviilivihkimisiä sille, joka on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon ja jonka voidaan työkokemuksensa tai muiden seikkojen perusteella olettaa toimivan tehtävässään moitteettomasti. Erityisenä edellytyksenä vihkimisoikeuden myöntämiselle on, että tämä on tarpeen siviilivihkiäjien riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella.

Vihkimisoikeuden myöntänyt maistraatti valvoisi vihkimisoikeuden käyttöä. Valvontaa koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi avioliittolakiin.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys ei sisällä valtiontalouteen liittyviä merkittäviä vaikutuksia. Koska siviilivihkimisistä voitaisiin periä maksu myös virka-aikana virkapaikan ulkopuolella toimitetuista vihkimisistä, valtio saisi vähäisessä määrin lisätuloja.

Maistraatilta vihkisoikeuden saaneen siviilivihkiäjän vihkimistoiminnasta ei käytännössä aiheutuisi valtiolle kustannuksia. Tarkoituksena on, että vihkimisestä perittävä maksu ja matkakustannusten korvaus kattavat vihkijälle maksettavan palkkion ja korvaukset.

Esityksellä ei ehdotetuista toimivaltamuutoksista huolimatta olisi myöskään merkittäviä vaikutuksia valtionhallinnon organisointiin eikä valtion henkilöstön asemaan.

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeuden myöntämistehtävän siirtämisen opetusministeriöltä valtiovarainministeriön asetuksella osoitettavalle maistraatille ei asiaryhmän rajallisuuden vuoksi voida arvioida edellyttävän henkilöstöresurs-

sien lisäyksiä maistraatissa. Ehdotetun kahden vuoden siirtymäajan jälkeen vihkimisoikeutta koskevien hakemusten määrän voidaan olettaa jäävän verraten vähäiseksi. Myöskään vihkimisoikeuden valvontatehtävät ja vihkimisoikeusrekisterin pitäminen eivät merkittävästi lisääisi maistraatin työmäärää. Vaikutukset kohdistuisivat joka tapauksessa vain yhteen maistraattiin, ja valtiovarainministeriö voisi ottaa huomioon maistraattien työtilanteen ja henkilöstön määrän harkitessaan, mille maistraatille toimivalta vihkimisoikeudesta annetun lain mukaisissa asioissa on tarkoituksenmukaista antaa.

Vihkimisoikeuden antamiseen siviilivihkiäjälle ja toiminnan valvontaan liittyvät maistraatin tehtävät koskisivat erittäin rajallista määrää maistraatteja. On arvioitavissa, että myönnettäviä vihkimisoikeuksia olisi vain muutama.

Uudistus turvaisi erityisesti avioliiton osapuolten oikeudellista asemaa silloin, kun kirkollisia vihkimisiä toimitetaan muualla kuin evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa. Sääntely loisi takeet sille, että vihkitoimitukset ja niihin liittyvät ilmoitukset hoidetaan asianmukaisella ja luotettavalla tavalla.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvollisten virkamiesten piirin laajentaminen sekä siviilivihkiäjien piiriin laajentaminen virkamieskunnan ulkopuolelle parantaisi erityisesti virka-ajan ja paikan ulkopuolella annettavien vihkimispalvelujen tarjontaa.

4 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti maaliskuussa 2005 työryhmän arvioimaan vihkimisoikeutta koskevien säännösten uudistamistarvetta ja valmistelemaan ehdotukset tarpeellisiksi lainmuutoksiksi. Työryhmässä oli oikeusministeriön lisäksi edustettuna opetusministeriö.

Työryhmän mietintö valmistui marraskuussa 2005 (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:28). Mietinnössä ehdotettiin säädettäväksi laki vihkimisoikeuden myöntämisestä. Lisäksi ehdotettiin tehtäviksi uudesta laista aiheutuvat välttämättömät muutokset avioliittolakiin.

Työryhmän mietinnössä tarkasteltiin lisäksi kysymystä siitä, tulisiko vihkimisoikeus voi-

da myöntää myös uskonnottomille katsomusyhteisöille. Työryhmä päätyi siihen, ettei vihkimisoikeuden myöntäminen katsomusyhteisöille ole tarpeen vihkimistehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunnot 59 viranomaiselta ja yhteisöltä, joista 31 antoi lausunnon. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:2). Lausunnoissa työryhmän ehdotuksia pidettiin yleisesti tarpeellisina ja perusteltuina.

Hallituksen esitys perustuu keskeisiltä osiltaan työryhmän mietintöön. Ehdotettuun sääntelyyn on kuitenkin jatkovalmistelussa tehty useita tarkistuksia lausuntopalautteen johdosta. Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksiä koskevaa säännöstä on täsmennetty. Lakiehdotukseen on lisätty säännös, joka mahdollistaa väliaikaismääräyksen antamisen vihkimisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa. Kaikki vihkimisoikeusrekisteriä koskevat säännökset on keskitetty vihkimisoikeudesta annettavaan lakiin. Li-

säksi esitys poikkeaa työryhmän ehdotuksesta muun muassa siinä suhteessa, että vihkimisoikeusrekisterin pitäminen ehdotetaan siirrettäväksi Väestörekisterikeskukselta vihkimisoikeuden myöntämistä koskevissa asioissa toimivaltaisen maistraatin tehtäväksi.

Työryhmän mietintöön verrattuna uusia ovat myös esitykseen sisältyvät säännökset, jotka koskevat siviilivihkimisen toimittamiseen velvollisten virkamiesten piirin laajentamista. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin lausunnot 15 viranomaiselta ja yhteisöltä, joista 13 antoi lausunnon. Lausunnoissa luonnoksen ehdotuksia pidettiin yleisesti ottaen tarpeellisina ja perusteltuina. Muutamat lausunnonantajat kuitenkin totesivat, ettei ehdotuksen mukanaan tuoma voimavarojen lisäys riitä kattamaan niin sanotun turistivihkimisen tarpeita Lapissa. Tästä syystä esityksessä edelleen laajennettiin siviilivihkijöiden piiriä. Nämä säännökset on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä yhteistyössä sisäasiainministeriön kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki vihkimisoikeudesta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälä sisältää lain soveltamisalaa koskevan säännöksen. Laki koskee vihkimisoikeuden myöntämistä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa toimitettavia avioliittoon vihkimisiä varten. Avioliittolain 14 §:n 2 momentista ilmenee, että rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa toimitettavat vihkimiset ovat luonteeltaan kirkollisia vihkimisiä.

Laki ei koske evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon vihkimisoikeutta eikä sitä, ketkä ovat velvollisia toimittamaan siviilivihkimisiä. Näistä kysymyksistä on vastaisuudessaakin säännökset avioliittolaissa.

Vihkimisoikeuden myöntämisestä eräitä kansainvälisluontoisia tilanteita varten säädetään vastaisuudessaakin avioliittolain 112 ja 113 §:ssä.

Laissa olisi säännökset myös vihkimisoikeusrekisteristä. Rekisteriin talletetaan, paitsi rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenille myönnetty vihkimisoikeudet, myös avioliittolain 17 a §:n 2 momentin sekä 112 ja 113 §:n nojalla myönnetty vihkimisoikeudet.

2 §. Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset. Pykälä sisältää säännökset vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä. Edellytykset kohdistuvat yhtäältä vihkimisoikeutta hakevaan yhdyskuntaan ja toisaalta siihen henkilöön, jolle vihkimisoikeutta haetaan.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleesta ilmenee edellytys, jonka mukaan vihkimisoikeus voidaan myöntää vain uskonnonvapauslaissa säädetyllä tavalla rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta. Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoitus ja toimintamuodot on säännelty uudessa uskonnonvapauslaissa aikaisempaa täsmällisemmin. Uskonnonvapauslakiin nojautuvan rekisteröitymisedellytyksen voidaan katsoa

muodostavan riittävän toiminnallisen ja organisatorisen perustan vihkimisoikeuden myöntämiselle.

Vaikka vihkimisoikeus lakiehdotuksen mukaan olisikin henkilökohtainen, sen myöntämistä koskevan hakemuksen voisi tehdä vain yhdyskunta. Ehdotus korostaa vihkimisoikeuden myöntämistä ensisijaisesti yhdyskunnan yhteisöllisten tarpeiden perusteella.

Johdantokappaleesta ilmenee lisäksi edellytys, jonka mukaan sen henkilön, jolle vihkimisoikeutta haetaan, tulee kuulua hakemuksen tehneeseen uskonnolliseen yhdyskuntaan. Tämä edellytys on katsottu perustelluksi ottaen huomioon se lain keskeinen taustajajatus, että myönnettävällä vihkimisoikeudella on yhteys yhdyskunnan uskonnonharjoitukseen.

Momentin 1 kohdan mukaan sen, jolle vihkimisoikeutta haetaan, tulee olla täysi-ikäinen. Henkilö tulee holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaan täysi-ikäiseksi täytettyään kahdeksantoista vuotta. Täysi-ikäisyyden edellyttäminen on perusteltua ottaen huomioon vihkijän tehtävän luonne ja siihen liittyvä vastuu.

Momentin 2 kohdasta ilmenee, että vihkimisoikeutta ei voida myöntää, jos hakemuksessa tarkoitetun henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Vihkijän toimintakelpoisuutta koskevalla edellytyksellä pyritään osaltaan varmistumaan siitä, että vihkijä kykenee asianmukaisesti huolehtimaan tehtävistään.

Vaikka vihkimisoikeutta haettaisiin kollektiivisin perustein yhdyskunnan aloitteesta, on perusteltua edellyttää, että hakemuksessa tarkoitettu henkilö on antanut nimenomaisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen. Tätä koskeva säännös sisältyy momentin 3 kohtaan. Suostumus olisi todistelusyistä annettava kirjallisesti.

Momentin 4 kohdan mukaan sen henkilön, jolle vihkimisoikeutta haetaan, tulee olla

asianmukaisesti perehtynyt vihkimisen edellytyksiin ja vihkimisen toimittamiseen sekä vihkijän velvollisuuksiin ja vastuuseen. Tätä edellytystä ja sen täyttymistä koskevaa selvitystä tarkastellaan jäljempänä 4 §:n perusteissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään vihkimisoikeuden myöntämisen esteestä. Jos tällainen este on käsillä, vihkimisoikeutta ei voida myöntää, vaikka 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvätkin. Vihkimisoikeutta ei saa myöntää, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hakemuksessa tarkoitettu henkilö on joko kykenemätön tai sopimaton vihkijän tehtävään.

Kykenemättömänä vihkijän tehtävään voidaan pitää esimerkiksi henkilöä, joka ei mielisairauden, dementian tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään vihkitoimituksen oikeudellista merkitystä.

Sopimattomana vihkijän tehtävään voidaan pitää esimerkiksi henkilöä, jolle aikaisemmin myönnetty vihkimisoikeus on hiljattain peruutettu vihkimistä koskevien säännösten olennaisen tai toistuvan rikkomisen perusteella. Tällaisessa tilanteessa vihkimisoikeuden myöntäminen uudelleen edellyttäisi sellaisen selvityksen esittämistä, jonka perusteella maistraatti voi perustellusti uskoa, että asianomainen jatkossa hoitaisi vihkijän tehtävää asianmukaisesti.

3 §. Toimivaltainen viranomainen. Pykälä sisältäisi säännökset toimivallan määräytymisestä vihkimisoikeuden myöntämisessä ja muissa siihen liittyvissä tehtävissä. Ehdotuksen mukaan vihkimisoikeuden myöntää maistraatti. Valtiovarainministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset siitä, mikä yksittäinen maistraatti olisi toimivaltainen käsittelemään ja ratkaisemaan vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat hakemukset sekä huolehtimaan muista tässä laissa tarkoitetuista maistraatille kuuluvista tehtävistä.

4 §. Vihkimisoikeuden hakeminen. Pykälään on otettu säännökset vihkimisoikeuden hakemiseen liittyvästä menettelystä sekä hakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan vihkimisoikeutta koskeva hakemus voitaisiin toimittaa mille tahansa maistraatille. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että hakijana

olevan yhdyskunnan edustaja voi halutessaan asioida henkilökohtaisesti häntä lähellä olevassa maistraatissa, vaikka toimivalta käsitellä vihkimisoikeuden myöntämistä koskevia asioita onkin valtakunnallisesti keskitetty yhdelle maistraatille. Momentti sisältää lisäksi säännökset maistraatin velvollisuudesta siirtää hakemus toimivaltaiselle maistraatille sekä ilmoittaa siirrosta hakijalle.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemuksessa tulisi yksilöidä hakijana oleva yhdyskunta sekä se henkilö, jolle vihkimisoikeutta haetaan. Syntymäaikaa käytetään yksilöintiperusteena sellaisen ulkomaalaisen kohdalla, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta.

Hakemukseen on liitettävä vihkijäksi esitetyn henkilön kirjallinen suostumus vihkijänä toimimiseen.

Hakemukseen tulee lisäksi liittää selvitys vihkijäksi esitetyn henkilön perehtymisestä vihkijän tehtävään. Säännöstä olisi tulkittava yhdessä 2 §:n 1 momentin 4 kohdan kanssa. Vihkijän olisi oltava tietoinen vihkimisen lakisääteisistä edellytyksistä, avioliittolain 15 §:ssä säädetyistä vihkimisen muotovaatimuksesta, vihkimiseen liittyvistä muista tehtävistä ja velvollisuuksista sekä vihkijän tehtävään liittyvästä virkavastuusta.

Perehtymistavasta ei ole otettu lakiin säännöksiä. Käytännössä vihkijän perehdyttäminen tehtäviinsä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi vihkimisoikeutta hakeneen uskonnollisen yhdyskunnan järjestämällä koulutuksella, kuten vihkijäkurssilla. Koulutus olisi mahdollista järjestää myös uskonnollisten yhdyskuntien yhteishankkeena. Laissa tarkoitettuna perehtymisenä voitaisiin pitää myös esimerkiksi vihkijäksi esitetyn pitkäaikaista kokemusta vihkijänä toimimisesta. Maistraatin tehtävänä olisi arvioida, voidaanko perehtymistä pitää esitetyn selvityksen valossa riittävänä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitun edellytyksen täyttymiseksi.

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskevasa asiassa olisivat asianosaisia sekä vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta että se henkilö, jolle vihkimisoikeutta haetaan. Näin olleen maistraatin päätös olisi hallintolain säännösten mukaan annettava tiedoksi kummallekin.

5 §. Vihkijän velvollisuudet ja vastuu. Pykälä sisältää vihkijän velvollisuuksia ja oi-

keudellista vastuuta koskevat perussäännökset.

Pykälän 1 momentti sisältää vihkiäjälle asetetun huolellisuusvelvoitteen. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan edistää sitä, että vihkimistoimintaa rekisteröidyissä uskonnollisissa yhdyskunnissa hoidetaan luotettavalla tavalla.

Vihkiminen voidaan ehdotuksen mukaan toimittaa myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Näin mahdollistetaan esimerkiksi yhdyskunnassa yleisesti käytetyn vieraan kielien käyttäminen sen piirissä suoritettavissa vihkitoimituksissa.

Pykälän 1 momentin viimeisen virkkeen mukaisesti tämän lain nojalla myönnettyä vihkimisoikeutta käytettäessä sovellettaisiin lisäksi niitä avioliittolain ja avioliittoasetuksen säännöksiä, jotka koskevat kirkollista vihkimistä. Avioliittolain 18 §:n 2 momenttiin sisältyy muun ohella säännös vihkiäjän velvollisuudesta varmistua ennen vihkimistä avioliiton esteiden lainmukaisesta toimittamisesta. Avioliittoasetuksessa puolestaan säädetään muun muassa vihkiäjän velvollisuudesta ilmoittaa vihkimisestä väestötietojärjestelmään (10 §) ja pitää luetteloa toimittamistaan vihkimisistä (11 §).

Pykälän 2 momentin mukaan vihkiäjän sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan siihen liittyviä tehtäviä. Säännös on luonteeltaan informatiivinen, koska julkista valtaa käyttävät henkilöt kuuluvat suoraan rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:n 5 kohdan nojalla rikosoikeudellisen virkavastuun alaisuuteen. Informatiivista viittausta voidaan kuitenkin pitää tässä yhteydessä tarpeellisenä, jotta rikosoikeudellisen virkavastuun ulottuvuudesta ei vihkimistehtävien luonteen vuoksi jäisi epäselvyyttä.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi viittauksia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, ja hallintolain soveltamiseen, koska mainittuja säädöksiä sovelletaan suoraan niiden soveltamisalasäännösten perusteella yksityisiin näiden käyttäessä julkista valtaa tai hoitaessa vihkimiseen liittyviä julkisia hallintotehtäviä.

6 §. Valvonta. Pykälään on otettu säännökset myönnetyn vihkimisoikeuden käytön valvonnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan vihkimisoikeuden käyttämistä valvoo sama maistraatti, joka toimii myös vihkimisoikeuden myöntäjänä.

Pykälän 2 momentti sisältää valvovan maistraatin tiedonsaantioikeutta koskevan säännöksen. Tiedonsaantioikeuden piiriin voi kuulua esimerkiksi tiedon saaminen yhdyskunnassa toimitettujen vihkimisten lukumäärästä tai siitä, onko vihkiä vihkinyt avioliittoon tietyt henkilöt, joiden avioliiton pätevydestä myöhemmin syntyy epäselvyyttä. Mainitun säännöksen perusteella maistraatilla ei kuitenkaan olisi oikeutta saada julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valvontatehtävän suorittamista edistävää säännös rekisterihallinnon viranomaisten velvollisuudesta ilmoittaa valvovalle maistraatille havaitsemistaan virheistä ja laiminlyönneistä myönnetyn vihkimisoikeuden käyttämisessä. Ilmoitusvelvollisuuden kohdentaminen rekisterihallinnon viranomaisiin on perusteltua sen vuoksi, että puutteiden vihkimisten toimittamisessa ja siihen liittyvien ilmoitusten tekemisessä voidaan olettaa useimmiten tulevan maistraattien tai Väestörekisterikeskuksen tietoon.

Momentissa tarkoitettun ilmoituksen johdosta valvova maistraatti voisi tarvittaessa ryhtyä 7 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

7 §. Vihkimisoikeuden peruuttaminen. Pykälään on otettu myönnetyn vihkimisoikeuden peruuttamista koskevat säännökset. Toimivalta peruuttamisasiassa kuuluisi 3 §:ssä tarkoitettulle maistraatille.

Pykälän 1 momentti koskee vihkimisoikeuden peruuttamista vihkiäjän tai vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan pyynnöstä. Koska vihkiäjän tehtävään määrääminen edellyttää asianomaisen suostumusta, on perusteltua, että vihkiä voi myös itse milloin tahansa pyytää hänelle myönnetyn vihkimisoikeuden peruuttamista. Koska vihkimisoikeus myönnettäisiin yhdyskunnan hakemuksesta sen yhteisöllisiä tarpeita varten, on johdonmukaista, että yhdyskunnalla olisi myös oikeus milloin tahansa ja vihkiäjäksi määrätyn henkilön tahdosta riippumatta luopua sen piirissä harjoitettavasta vihkimistoiminnasta.

Kun vihkiä tai yhdyskunta pyytää vihkimisoikeuden peruuttamista, asiaan ei liity harkintaa, vaan maistraatin on aina peruutettava vihkimisoikeus. Yhdyskunnan pyytäessä vihkimisoikeuden peruuttamista vihkiäjälle on hallintolain mukaisesti varattava tilaisuus tulla kuulluksi ja päätös on annettava hänelle tiedoksi. Vihkiäjän pyytäessä vihkimisoikeuden peruuttamista yhdyskunta ei ole asianosainen, joten sitä ei ole tarpeen kuulla hakemuksen johdosta. Päätöksen tiedoksianta yhdyskunnalle on erityissäännös pykälän 4 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan maistraatti voi antaa vihkiäjälle huomautuksen, jos vihkiä on rikkonut vihkimistä koskevia säännöksiä tai valvonnassa on havaittu muita puutteita vihkimisoikeuden käyttämisessä. Kysymys olisi lähinnä yksittäisistä ja verraten vähäisistä pidettävistä rikkomuksista tai laiminlyönteistä, joiden kohdalla vihkimisoikeuden peruuttamista on pidettävä rikkomisen tai laiminlyönnin laatuun nähden liian ankarana toimenpiteenä.

Pykälän 3 momentti koskee vihkimisoikeuden peruuttamista maistraatin omasta aloitteesta. Maistraatti voisi omasta aloitteestaan peruuttaa vihkimisoikeuden havaittuaan, että 2 §:n 1 momentissa säädetty vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Peruuttaminen voi säännöksen perusteella tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa vihkiä on eronnut yhdyskunnan jäsenyydestä, vihkiäjän toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta on purkautunut.

Koska säännöksessä viitataan vain 2 §:n 1 momenttiin, vihkimisoikeutta ei voida peruuttaa sillä perusteella, että maistraatti vihkimisoikeuden myöntämisen jälkeen arvioi, että vihkimisoikeuden myöntämiselle on ollut 2 §:n 2 momentissa säädetty este. Mahdollisuus vihkimisoikeuden peruuttamiseen tällaisen uudelleenarvioinnin perusteella olisi oikeusturvan kannalta ongelmallinen. Asianmukaisempaa on, että myönnetty vihkimisoikeus tällaisessa tapauksessa voidaan peruuttaa vain vihkiäjän toiminnassa todettujen virheiden tai laiminlyöntien perusteella.

Maistraatti voi omasta aloitteestaan peruuttaa vihkimisoikeuden myös vihkiäjän toimintaan liittyvien puutteiden perusteella. Suh-

teellisuusperiaatteen mukaisesti vihkimisoikeuden peruuttaminen voi tulla kysymykseen vasta tilanteessa, jossa vihkimistä koskevia säännöksiä on rikottu olennaisesti tai annettusta huomautuksesta huolimatta toistuvasti. Vihkimisoikeus voitaisiin maistraatin harkinnan perusteella peruuttaa tällaisissa tapauksissa joko määräajaksi tai kokonaan. Peruuttamisen laajuutta koskevassa harkinnassa tulisi antaa painoarvoa erityisesti sille, miten vakavasta tai olennaisesta rikkomisesta on kysymys.

Ennen 3 momentin mukaisen peruuttamispäätöksen antamista vihkiäjää on kuultava. Vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan kuuleminen ei sitä vastoin ole tarpeen, koska yhdyskunta ei ole peruuttamisasiassa asianosainen.

Niin kuin edeltä ilmenee, vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta ei ole asianosainen vihkiäjän vireille panemassa tai maistraatin omasta aloitteestaan esille ottamassa peruuttamisasiassa. Hallintolain säännösten mukaan yhdyskunnalle ei sen vuoksi olisi tarpeen antaa tiedoksi maistraatin peruuttamisasiassa tekemää päätöstä. Kun otetaan huomioon se, että vihkimisoikeus on myönnetty yhdyskunnan hakemuksesta sen yhteisöllisiä tarpeita varten, on kuitenkin asianmukaista, että yhdyskunta saa tiedon vihkimisoikeuden peruuttamisesta. Sen vuoksi pykälän 4 momenttiin on otettu erityissäännös, jonka mukaan muun kuin yhdyskunnan aloitteesta tehty peruuttamispäätös on annettava tiedoksi yhdyskunnalle.

8 §. Väliaikainen määräys. Pykälä sisältää säännökset peruuttamisasiassa annettavasta väliaikaisesta määräyksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan maistraatti voi vihkimisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa antaa väliaikaisen määräyksen. Käytännössä maistraatti voi siis jo ennen lopullisen päätöksen antamista väliaikaisesti peruuttaa vihkimisoikeuden. Määräyksen antaminen edellyttäisi painavia syitä. Edellytys täytyisi esimerkiksi silloin, kun vihkiä on toistuvasti rikkonut vihkimisen muotovaatimuksia siten, että hänen toimittamansa vihkimiset ovat mitättömiä.

Määräys voitaisiin antaa vihkiäjää kuulematta. Edeltä 7 §:n perusteluista ilmenevin tavoin myöskään vihkimisoikeutta hakeneen

yhdyksunnan kuuleminen ennen määräyksen antamista ei olisi tarpeen.

Pykälän 2 momentissa säädetään väliaikaisen määräyksen voimassaolosta. Määräys on voimassa lopullisen päätöksen antamiseen saakka, jollei maistraatti sitä ennen peruuta tai muuta sitä.

Pykälän 3 momentin mukaan väliaikaista määräystä koskee muutoksenhakukielto.

9 §. Vihkimisoikeusrekisteri. Pykälä sisältää vihkimisoikeusrekisteriä koskevat säännökset. Vihkimisoikeusrekisteristä säädetään nykyisin vuonna 1993 annetussa asetuksessa vihkimisoikeusrekisteristä (421/1993). Ehdotetussa laissa aikaisempi asetuksentasoinen sääntely nostettaisiin pääosin lain tasolle.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriä myönnettyistä vihkimisoikeuksista pitäisi vastaisuudessa Väestörekisterikeskuksen asemesta 3 §:ssä tarkoitettu maistraatti. Vihkimisoikeusrekisteriin merkittäisiin sekä tämän lain nojalla myönnetty että avioliittolain 112 ja 113 §:ssä tarkoitettut vihkimisoikeudet. Tämän lisäksi rekisteriin merkittäisiin maistraatin avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla myöntämät vihkimisoikeudet.

Pykälän 2 momentti sisältää luettelon tiedoista, jotka rekisteriin talletetaan tässä laissa tarkoitettusta vihkimisoikeudesta. Momentin 4 kohdassa tarkoitetaan peruuttamispäätöksellä sekä lopullista päätöstä että väliaikaista määräystä.

Pykälän 3 momentista käyvät ilmi ne tiedot, jotka talletetaan rekisteriin, kun maistraatti on avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla myöntänyt vihkimisoikeuden siviilivihkijälle.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädetään siitä, mitä tietoja rekisteriin talletetaan avioliittolain 112 tai 113 §:n nojalla myönnetystä vihkimisoikeudesta. Säännökset vastaavat asiallisesti edellä mainitussa asetuksessa nykyisin olevia säännöksiä.

Rekisteriin talletettavat tiedot vastaisivat 10 §:n 1 momentissa määritellyä rekisterin käyttötarkoitusta. Rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen henkilötunnuksen avulla on henkilötietolain (523/1999) 13 §:n mukaisesti tarpeen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi sekä rekisteröidyn oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

10 §. Vihkimisoikeusrekisterin tietojen käyttäminen. Pykälän 1 momentissa säädetään vihkimisoikeusrekisterin tietojen käyttötarkoituksesta, julkisuudesta ja säilytysajasta.

Koska rekisteritiedot olisivat julkisia, jollaisella olisi oikeus saada tieto rekisteristä. Tietojen antamiseen vihkimisoikeusrekisteristä sovelletaan lisäksi julkisuuslain 16 §:n 3 momenttia. Sen mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipidetai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa.

Ehdotuksen mukaan rekisteritiedot olisi säilytettävä pysyvästi. Rekisteritietojen pysyvä säilyttäminen on välttämätöntä, jotta avioliiton pätevyyden selvittämiseksi voidaan tarvittaessa jälkikäteen varmistua siitä, että vihkijällä on ollut avioliiton solmimisen ajankohtana laillinen oikeus vihkiä avioliittoon.

Pykälän 2 momentti koskee luvan antamista vihkimisoikeusrekisterin tietojen saamiseen teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Tällaisen luvan myöntäisi 3 §:ssä tarkoitettu maistraatti.

Pykälän 3 momentin säännöksellä pyritään estämään rekisteriin merkityn henkilötunnuksen tarpeeton levittäminen. Sen mukaan henkilötunnus voitaisiin antaa nähtäväksi tai luovuttaa ensinnäkin silloin, kun tiedon pyytäjällä on tai voi olla se henkilötietolain tai muun lain nojalla hallussaan. Henkilötunnuksen luovuttamista on pidettävä perusteltuna myös silloin, kun rekisteröidyn henkilön yksiselitteinen yksilöiminen huomattavasti vaikeutuisi, jollei tunnusta anneta, ja tiedon pyytäjä tarvitsee tietoa oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi. Tämän vuoksi momentissa säädettäisiin, että asiakirjaan, joka on tarpeen henkilön oikeuksien, etujen tai velvollisuuksien toteuttamiseksi, voitaisiin henkilötunnus merkitä henkilön yksilöimiseksi.

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyä koskevana yleislakina täydentävästi vihkimisoikeusrekisterin pitämiseen. Rekisteröidyn oikeuksista ja oikeusturvasta huolehditaan siten henkilötietolain säännösten mukaisesti.

11 §. Vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen. Pykälässä jätettäisiin valtiovarainministeriön asetuksella säädettäväksi, mikä viranomainen vastaa vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta. Rekisterin teknisellä toimivuudella tarkoitetaan muun muassa rekisterin perustamista ja kehittämistä sekä teknisluonteista ohjausta siitä, miten ja missä muodossa tietoja talletetaan rekisteriin.

Rekisterin teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen voisi käyttää tehtävänsä hoitamisessa apunaan elinkeinonharjoittajaa. Tästä syystä teknisestä toimivuudesta vastaavaan viranomaiseen sovellettaisiin soveltuvien osin mitä henkilötietolain 32 §:ssä säädetään rekisterinpitäjästä. Tällöin viranomaisen lukuun toimivan elinkeinonharjoittajan tulisi henkilötietolain 32 §:n mukaisesti ennen tehtävään ryhtymistä antaa viranomaiselle riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

12 §. Päätöksen noudattaminen. Voimassa olevassa avioliittolaissa ei ole säännöksiä siitä, mistä lähtien päätöstä vihkimisoikeuden myöntämisestä on noudatettava. Oikeustilaa voidaan pitää tältä osin epäselvänä, koska hallintolainkäyttölain (586/1996) 31 §:n 2 momentti ei sanamuotonsa mukaan sovellu niin sanottuihin muotoamisratkaisuihin, jotka eivät edellytä täytäntöönpanoa ja jollaisesta myös vihkimisoikeuden myöntämistä koskevassa päätöksessä on kysymys. Tämän vuoksi käsillä olevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös vihkimisoikeuden myöntämistä koskevan päätöksen noudattamisesta jo ennen sen lainvoimaisuutta.

13 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen voimaantulosäännös.

Pykälän 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan uskonnollisille yhdyskunnille ennen

lain voimaantuloa myönnetty vihkimisoikeudet olisivat voimassa kaksi vuotta lain voimaantulosta. Poikkeuksen muodostaisivat tapaukset, joissa vihkimisoikeus on myönnetty tätä ajankohtaa aikaisemmin päättyväksi määräajaksi.

Muutoin lähtökohtana olisi, että lakia voitaisiin soveltaa välittömästi sen voimaantulon jälkeen. Näin ollen myös lain voimaan tullessa vireillä olevat vihkimisoikeuden myöntämistä koskevat hakemukset käsiteltäisiin ehdotetun lain mukaisesti. Opetusministeriön tulisi siirtää sille osoitetut hakemukset uuden lain mukaan toimivaltaisen maistraatin käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi.

Ehdotettu laki ei lähtökohtaisesti vaikuttaisi avioliittolain 112 §:n tai 113 §:n tai niitä vastaavien aikaisempien säännösten nojalla myönnettyihin oikeuksiin. Selvää kuitenkin on, että jos uskonnolliselle yhdyskunnalle avioliittolain 14 §:n 2 momentin nojalla myönnetty vihkimisoikeus ehdotetun siirtymäkauden jälkeen raukeaa, samalla lakkaa olemasta voimassa myös mahdollinen avioliittolain 112 §:n mukaisesti myönnetty oikeus vihkiä avioliittoon vieraassa valtiossa.

Pykälän 3 momentin mukaan ehdotetulla lailla kumottaisiin vuonna 1993 vihkimisoikeusrekisteristä annettu asetus.

1.2 Avioliittolaki

14 §. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Avioliittolain 14 §:n 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan täydennettäväksi uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröintiä koskevalla edellytyksellä. Lisäksi säännöksestä on poistettu maininta uskonnolliselle yhdyskunnalle myönnetystä vihkimisoikeudesta, koska ehdotetun uuden lain mukaan vihkimisoikeus myönnettäisiin yksittäiselle henkilölle eikä enää yhdyskunnalle kollektiivisesti. Näin säännös rajoittuisi sen osoittamiseen, missä uskonnollisissa yhdyskunnissa kirkollinen vihkiminen on mahdollista toimittaa.

Säännöksessä käytetty ilmaisu "ortodoksinen kirkkokunta" on samalla korvattu ilmaisulla "ortodoksinen kirkko" ottaen huomioon vuoden 2007 alusta voimaan tullut laki ortodoksisesta kirkosta (985/2006).

Ehdotetusta pykälästä on jätetty pois voimassa olevan pykälän 3 momentissa oleva asetuksenantovaltuus, koska vihkimisoikeuksien rekisteröinnistä ehdotetaan säädettäväksi 1. lakiehdotuksen 9 ja 10 §:ssä.

17 §. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, keillä on oikeus toimittaa kirkollinen vihkiminen. Momentin 1 kohta vastaa ortodoksisista kirkkoa koskevaa terminologista muutosta lukuun ottamatta voimassa olevaa lakia.

Momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa vihkimisen saa toimittaa se, jolla on 1. lakiehdotuksen mukainen vihkimisoikeus.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin säännös siitä, kenellä on velvollisuus toimittaa siviilivihkimisiä, ehdotetaan kumottavaksi. Viranhaltijoista, jotka ovat velvollisia toimittamaan siviilivihkimisen, ehdotetaan säädettäväksi uudessa 17 a §:n 1 momentissa.

17 a §. Pykälässä säädetään viranhaltijoista, joilla on velvollisuus toimittaa siviilivihkimisiä. Ehdotetun pykälän mukaan maistraatti voisi tietyin edellytyksin myös oikeuttaa yksityishenkilön toimittamaan siviilivihkimisiä.

Pykälän 1 momentissa luetellaan ne viranhaltijat, joilla on velvollisuus toimittaa siviilivihkimisiä. Momentin 1 kohtaan on lisätty tällaiseksi viranhaltijaksi kärjäviskaali.

Momentin 2 kohdan säännös on uusi. Sen mukaan siviilivihkimisiä olisi velvollinen toimittamaan kärjäoikeuden notaari, jonka laamanni on määrännyt toimittamaan vihkimisiä siten kuin kärjäoikeuslaissa säädetään.

Momentin 3 kohdan mukaan maistraateissa vihkijöinä toimisivat henkil kirjoittajat, kuten nykyisinkin. Selvytyden vuoksi 3 kohdassa mainittaisiin erikseen maistraatin päällikkö. Muutos on perusteltu sen vuoksi, että maistraatin päälliköstä on tullut itsenäinen virkanimike 1 päivänä tammikuuta 2007 voimaan tulleen rekisterihallintolain muutoksen seurauksena. Lisäksi vihkimisen olisi velvollinen toimittamaan maistraatissa toimiva julkinen notaari.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, joka mahdollistaisi siviilivihkijöiden piirin laajentamisen 1 momentissa tarkoitettun viranhaltijapiirin ulkopuolelle.

Maistraatti voisi myöntää vihkimisoikeuden yksityishenkilölle, joka täyttää 17 b §:ssä säädetyt kelpoisuusehdot. Erityisenä edellytyksenä vihkimisoikeuden myöntämiselle olisi, että vihkimisoikeuden myöntäminen on tarpeen siviilivihkijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin alueella. Näin ollen maistraatin harkinnassa olisi arvioida, onko siviilivihkimispalveluiden kysyntä maistraatin alueella pidemmällä tähtäimellä sellainen, etteivät viranomaisien tarjoamat palvelut riitä vastaamaan siihen. Tällaisen vihkijän toimivaltaa ei kuitenkaan ole tarkoitus rajata maistraatin toimialueeseen, vaikka vihkimisoikeus myönnetäänkin maistraatin toimialueen vihkijätarpeita silmällä pitäen. Näin ollen vihkijällä olisi yleinen toimivalta toimittaa vihkimisiä koko maassa.

Ahvenanmaan maakunnassa maistraatille säädetyt tehtäviä hoitaa rekisterihallintolain (166/1996) 3 §:n 2 momentin mukaan lääninhallitus. Näin ollen Ahvenanmaan lääninhallitus voisi tarvittaessa myöntää vihkimisoikeuden kelpoisuusehdot täyttävälle yksityishenkilölle.

Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, että vihkimisoikeus myönnettäisiin määräajaksi tai toistaiseksi. Asiaa harkittaessa maistraatti voisi ottaa huomioon esimerkiksi vihkijän omat toiveet ja nähtävillä olevan vihkijöiden tarpeen.

Käytännössä vihkimisoikeuden myöntämisessä voitaisiin edetä seuraavasti. Jos maistraatti alueensa vihkimisviranomaisia kuultuaan päätyy siihen, että toimialueen palvelut eivät ole riittäviä virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella toimitettavien vihkimisten suuren kysynnän johdosta, maistraatti voisi julistaa tehtävän haettavaksi. Kyse olisi hallintomenettelystä, johon sovelletaan hallintolain (434/2003) säännöksiä.

17 b §. Pykälän 1 momentti sisältää säännöksen vihkimisoikeuden saaneen siviilivihkijän kelpoisuusehdoista.

Edellä 17 a §:n 1 momentissa mainituilta siviilivihkijöiltä edellytetään muualla lainsäädännössä oikeustieteen ylempää korkeakoulututkintoa. Annettaessa oikeus toimittaa siviilivihkimisiä muulle taholle kuin viranomaiselle, ei ole syytä poiketa tästä siviilivihkijän koulutusta koskevasta, lainsäädännössä jo vakiintuneesta periaatteesta. Tämän

johdosta ehdotetaan, että myös maistraatilta vihkimisoikeuden saaneen siviilivihki­jän tulee olla oikeustieteen ylemmän korkeakoulu­ tutkinnon suorittanut henkilö. Lisäksi edelly­ tetään, että henkilön voidaan työkokemuk­ sensa tai muiden seikkojen perusteella olettaa toimivan tehtävässään moitteettomasti. Maistraatin tehtävänä olisi arvioida, voi­ daanko työkokemusta tai muita seikkoja pi­ tää esitetyn selvityksen valossa riittävinä momentissa tarkoitettujen edellytysten täyt­ tymiseksi.

Pykälän 1 momentin viimeisestä virkkeestä käy ilmi luonteeltaan informatiivinen sään­ nös siitä, että vihkimisoikeuden myöntämi­ sestä tulee tehdä merkintä rekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke si­ sältää vihki­jälle asetetun huolellisuusvelvoit­ teen. Säännöksen tarkoituksena on edistää si­ tä, että vihkimistoimintaa hoidetaan luotetta­ valla tavalla. Momentin toisen virkkeen mu­ kaan vihkimisoikeuden myöntänyt maistraat­ ti valvoo vihki­jän toimintaa. Kolmannen virkkeen mukaan vihki­jän vastuuseen ja val­ vontaan sekä vihkimisoikeuden peruuttami­ seen sovelletaan soveltuvien osien, mitä vihk­ imisoikeudesta annetun lain 5 §:n 2 momen­ tissa (rikosoikeudellinen virkavastuu), 6 §:ssä (valvonta), 7 §:n 1—3 momenteissa (huomautuksen antaminen ja vihkimisoikeu­ den peruuttaminen), 8 §:ssä (väliaikainen määräys) ja 12 §:ssä (pää­ tös­ ken noudattami­ nen) säädetään.

Edellä esitetyn mukaan maistraatti voi omasta aloitteestaan peruuttaa vihkimisoi­ keuden, jos vihki­jä olennaisesti laiminlyö tehtävänsä tai rikkoo vihkimisoikeudesta an­ nettuja säännöksiä. Tämän lisäksi ehdotetaan nimenomaista säännöstä siitä, että vihkimis­ oikeus on peruutettava, jos vihki­jän toimin­ takelpoisuutta rajoitetaan. Näin ollen vihk­ imisoikeuden peruuttaminen olisi mahdollista vain vihki­jän toiminnassa todettujen olen­ naisten virheiden tai laiminlyöntien perus­ teella taikka, jos siviilivihki­jän toimintakel­ poisuutta rajoitetaan.

Koska vihkimisen toimittaminen sisältää vähäisessä määrin julkisen vallan käyttöä, edellä mainittujen säännösten ohella tulevat sovellettaviksi hallinnon yleis­ lait. Tällaisia

ovat hallintolaki (434/2003), kielilaki (432/2003), saamen kielilaki (1086/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annet­ tu laki (621/1999), joita sovelletaan myös yksityisiin heidän hoitaessaan julkisia hallin­ totehtäviä.

Kuten edellä on mainittu, myös vihkimis­ oikeuden saaneeseen siviilivihki­jään sovelle­ taan rikosoikeudellista virkavastuuta koske­ via säännöksiä. Tämän lisäksi pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että vihki­jään ja julkisyhteisöön sovellettaisiin, mitä vahin­ gonkorvauslain (412/1974) 3 ja 4 luvussa jul­ kisyhteisön ja virkamiehen vahingonkor­ vausvelvollisuudesta säädetään. Näin ollen julkisyhteisöllä olisi ensisijainen korvausvel­ vollisuus vihkimisoikeuden saaneen siviili­ vihki­jän aiheuttamasta vahingosta. Vihki­jän korvausvastuu olisi toissijaista ja se määräy­ tyisi kohtuullisuusarvion ja vihki­jän aiheut­ tamisasteen mukaisesti. Kyseisissä tilanteissa on aiheellista rinnastaa yksityinen vihki­jä virkamieheen, koska vihkimiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä, joskin vähäisessä määrin.

Pykälän 4 momentin mukaan vihkimisoi­ keuden saaneella siviilivihki­jällä on oikeus saada toimittamastaan vihkimisestä palkkio ja matkakustannusten korvaus valtion varois­ ta. Palkkion sekä matkakustannusten korva­ uksen suuruudesta määrättäisiin valtiova­ rainministeriön päätöksellä.

Tarkoituksena on avioliittolain 16 §:n 2 momentissa olevan asetuksenantovaltuu­ tuksen nojalla säätää valtioneuvoston asetuk­ sella vihki­jän toimittaman vihkimisen ajan­ kohdasta ja paikasta. Siviilivihki­jä, jolle maistraatti on myöntänyt oikeuden toimittaa siviilivihkimisiä, ei ole varsinaisessa julkis­ oikeudellisessa palvelussuhteessa valtioon. Virka-aikaa ja paikkaa koskevat virkamies­ oikeudelliset säännökset eivät niin ikään so­ veltuisi hänen tehtävänsä. Vihkimisoikeu­ den saaneelta siviilivihki­jältä edellytetään kuitenkin epäsuorasti, että hänen tulee toimit­ ta­a vihkimisiä jopa pitkien etäisyyksien pääs­ sä sijaitsevilla paikoilla tai epämukavina kellonaikoina.

17 c §. Teknisistä syistä ehdotetaan, että avioliittolain voimassa oleva 16 a § siirtyisi 17 c §:ksi, minkä lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi.

Nykyisen 16 a §:n mukaan siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen tapahtuu muulloin kuin valtion virastojen aukioloajoista annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Matkakustannuksista voidaan periä korvaus myös, jos siviilivihkiminen toimitetaan virka-aikana muualla kuin vihkijän toimitiloissa. Säännöksen on katsottu takaavan, että kansalaisilla edelleenkin on oikeus tulla vihityksi maksettua, jos vihkiminen tapahtuu viraston aukioloaikana ja virkapaikalla (HE 123/2004 s. 21).

Siviilivihkimisen maksuttomuutta koskevasta periaatteesta ei ole syytä luopua virka-aikana ja paikalla toimitettavien vihkimisten osalta. Viranomaisten voimavaroja ei kuitenkaan voida suhteettomasti käyttää kaikkien toiveidenmukaisten vihkimispalvelujen antamiseen. Tämän johdosta ehdotetaan, että maksullisia olisivat paitsi virka-ajan ulkopuolella myös virka-ajan puitteissa mutta toimipaikan ulkopuolella toimitetut vihkimiset. Lain säännökseen ehdotetaan myös lisättäväksi maistraatilta vihkimisoikeuden saaneen siviilivihkijän toimittaman vihkimisen maksullisuutta koskeva virke. Näin ollen vihkimisestä voitaisiin myös periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos kihlakumppanit ovat sopineet edellä tarkoitetun siviilivihkijän kanssa vihkimisen toimittamisesta.

Maksun sekä matkakustannusten korvauksen suuruudesta säädettäisiin edelleen avioliittoasetuksessa valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

113 a §. Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi pykälä, joka sisältää 112 ja 113 §:ää täydentäviä säännöksiä.

Pykälän 1 momentti sisältää 1. lakiehdotuksen 12 §:ää vastaavan säännöksen, jonka mukaan 112 tai 113 §:n nojalla tehtyä päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Pykälän 2 momentti sisältää luonteeltaan informatiivisen säännöksen siitä, että 112 tai 113 §:ssä tarkoitettu vihkimisoikeus merkitään rekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annettavassa laissa säädetään.

Ulkoasiainministeriön ja opetusministeriön velvollisuudesta ilmoittaa rekisteriin talletet-

tavista tiedoista Väestörekisterikeskukselle säädetään avioliittoasetuksen 18 a §:ssä.

1.3 Käräjäoikeuslaki

17 §. Pykälän 1 momentin 1 kohdan johdantokappaleeseen ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan laamanni voi määrätä notaarin toimittamaan vihkimisiä sen jälkeen, kun tämä on toiminut notaarina kaksi kuukautta. Oikeus siviilivihkimisen toimittamiseen voitaisiin siten antaa notaarille yhtä pitkän kokemuksen jälkeen kuin esimerkiksi oikeus käsitellä ja ratkaista hakemusasioita käräjäoikeuden kansliassa.

1.4 Rekisteröidystä parisuhteesta annettu laki

4 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi virke, jossa parisuhteen rekisteröimiseen oikeutettujen henkilöiden piiriä laajennettaisiin siten, että myös maistraatilta vihkimisoikeuden saanut siviilivihkijä voisi toimittaa parisuhteen rekisteröimisen. Ehdotettu muutos on seurausta avioliittolain siviilivihkijöiden piirin laajentamisesta.

5 a §. Säännös on muutettu vastaamaan avioliittolain 17 c §:n sisältöä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettuun lakiin vihkimisoikeudesta sisältyy kaksi asetuksenantovaltuutta. Valtiovarainministeriön asetuksella säädettäisiin, mikä maistraatti on toimivaltainen myöntämään vihkimisoikeuksia ja hoitamaan muita vihkimisoikeuksiin liittyviä tehtäviä. Valtiovarainministeriön asetuksella säädettäisiin myös siitä, mikä viranomainen vastaa vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta.

Myös ehdotettuun lakiin avioliittolain muuttamisesta sisältyy asetuksenantovaltuus. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin maistraatilta vihkimisoikeuden saaneen siviilivihkijän toimittamasta vihkimisestä perittävän maksun ja matkakustannusten korvausten määrästä. Tämän lisäksi tarkoituksena on avioliittolain 16 §:n 2 momentissa olevan asetuksenantovaltuutuksen nojalla säätää valtioneuvoston asetuksella maistraatilta vihki-

misoikeuden saaneen siviilivihkiäjän toimit-taman vihkimisen ajankohdasta ja paikasta.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdol-lisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväk-sytty ja vahvistettu. Vihkimisoikeutta koske-vaan lakiin otettavalla siirtymäsäännöksellä varataan aikaa sille, että avioliittolain 14 §:n 2 nojalla myönnettyt vihkimisoikeudet on mahdollista käytännössä korvata uuden lain mukaisilla vihkimisoikeuksilla.

4 Suhde perustuslakiin ja säätä-misjärjestys

Ehdotettu laki vihkimisoikeudesta mahdol-listaa sen, että kirkollisia vihkimisiä voidaan vastaisuudessaakin toimittaa muissakin us-konnollisissa yhdyskunnissa kuin evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa. Näin ollen lakiehdotus edistää osaltaan sitä, että perustuslain 11 §:n 2 momentissa turvattu oi-keus harjoittaa uskontoa toteutuu myös mui-den kirkko- ja uskontokuntien jäsenten osal-ta.

Samalla mahdollistetaan, että vihkimisoi-keus voidaan tarkoin säädetyin perustein an-taa myös muulle oikeustieteen ylemmän kor-keakoulututkinnon suorittaneelle henkilölle kuin mainitun koulutuksen suorittaneelle val-tion virkamiehelle.

Edellä yleisperustelujen jaksossa 1.3 on tarkasteltu niitä syitä, joiden vuoksi vihki-misoikeuden myöntämistä rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla tarpeellisenä tehtävän tarkoituksenmukaisek-

si hoitamiseksi. Ehdotettu laki vihkimisoi-keudesta sisältää täsmälliset säännökset vih-kimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä sekä myönnetyn vihkimisoikeuden käytön valvonnasta ja vihkimisoikeuden peruuttami-sesta. Näin ollen lakiehdotus vastaa perustus-lain 124 §:n vaatimuksia julkisen hallintoteh-tävän antamisesta muulle kuin viranomaisel-le.

Edellä kerrotut näkökohdat perustuslain 124 §:n vaatimusten noudattamisesta pätevät myös siinä tilanteessa, että siviilivihkimisen toimittaminen annettaisiin muulle kuin vi-ranomaiselle. Edellä yleisperustelujen jak-sossa 1.3 on myös esitetty perusteet sille, minkä vuoksi perustuslain 124 §:n nojalla on tarkoituksenmukaista tehtävien tarpeellisen hoidon kannalta laajentaa siviilivihkimiseen oikeutettujen piiri virkamieskunnan ulkopuo-lle. Ehdotettu laki avioliittolain muuttami-sesta sisältää täsmälliset säännökset vihkiäjän kelpoisuudesta, vihkimisoikeuden myöntä-misen edellytyksistä sekä myönnetyn oikeu-den valvonnasta ja sen peruuttamisesta. Vih-kimisoikeudesta annetun lain vastaavia sään-nöksiä sovellettaisiin osittain maistraatilta vihkimisoikeuden saaneeseen siviilivihki-jään.

Lakiehdotukset vastaavat myös perustus-lain edellyttämää säädöstasoa eivätkä sisällä perustuslain 80 §:n kannalta ongelmallisia asetuksenantovaltuuksia.

Mainituista syistä katsotaan, että lakiehdo-tukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsää-tämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-kunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdo-tukset:

1.

Laki**vihkimisoikeudesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Oikeus vihkiä avioliittoon rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa voidaan myöntää siten kuin tässä laissa säädetään.

Tässä laissa säädetään myös vihkimisoikeusrekisteristä.

2 §

Vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykset

Vihkimisoikeus voidaan myöntää uskonnonvapauslain (453/2003) mukaisesti rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle:

- 1) joka on täysi-ikäinen;
- 2) jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu;
- 3) joka on antanut kirjallisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen; ja
- 4) joka on perehtynyt vihkimisen edellytyksiin ja toimittamiseen sekä vihkijän velvollisuuksiin ja vastuuseen.

Vihkimisoikeutta ei saa myöntää, jos on perusteltua aihetta epäillä, että se, jolle vihkimisoikeutta haetaan, on kykenemätön tai sopimaton toimimaan vihkijänä.

3 §

Toimivaltainen viranomainen

Vihkimisoikeuden myöntää maistraatti. Valtiovarainministeriön asetuksella säädetään siitä, mikä maistraatti on toimivaltainen tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä.

4 §

Vihkimisoikeuden hakeminen

Hakemus vihkimisoikeuden saamiseksi voidaan toimittaa mille tahansa maistraatille. Jos hakemus on toimitettu muulle kuin toimivaltaiselle maistraatille, hakemus on viipymättä siirrettävä sille. Siirrosta on ilmoitettava hakijalle.

Hakemuksesta tulee käydä ilmi hakijan nimi ja kotipaikka sekä sen henkilön nimi, jolle vihkimisoikeutta haetaan, ja hänen henkilötunnuksensa tai sen puuttuessa syntymäaikansa. Hakemukseen tulee liittää asianomaisen kirjallinen suostumus vihkijänä toimimiseen sekä selvitys 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua perehtyneisyydestä vihkijän tehtävään.

5 §

Vihkijän velvollisuudet ja vastuu

Sen, jolle on myönnetty vihkimisoikeus, (*vihkijä*) on hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Vihkiä voidaan myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Vihkimisestä on muutoin voimassa, mitä kirkollisesta vihkimisestä avioliittolaissa (234/1929) ja sen nojalla säädetään.

Vihkijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimittaessaan vihkimisiä ja hoitaessaan niihin liittyviä tehtäviä.

6 §

Valvonta

Maistraatti valvoo myöntämänsä vihkimisoikeuden käyttämistä.

Maistraatilla on oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja vihkijältä ja vihkimisoikeutta hakeneelta yhdyskunnalta.

Rekisterihallinnon viranomaisten on ilmoitettava valvovalle maistraatille havaitsemistaan virheistä ja laiminlyönneistä myönnetyn vihkimisoikeuden käyttämisessä.

7 §

Vihkimisoikeuden peruuttaminen

Maistraatin on peruutettava vihkimisoikeus, jos vihkijä tai vihkimisoikeutta hakenut yhdyskunta sitä pyytää.

Maistraatti voi antaa vihkijälle huomautuksen, jos tämä on rikkonut vihkimistä koskevia säännöksiä tai jos valvonnassa on havaittu muita puutteita vihkimisoikeuden käyttämisessä.

Maistraatti voi omasta aloitteestaan peruuttaa vihkimisoikeuden määrääjäksi tai kokonaan, jos 2 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset eivät enää täyty taikka jos vihkimistä koskevia säännöksiä on rikottu olennaisesti tai 2 momentissa tarkoitettua huomautuksesta huolimatta toistuvasti.

Muun kuin yhdyskunnan aloitteesta tehty peruuttamispäätös on annettava tiedoksi yhdyskunnalle.

8 §

Väliaikainen määräys

Jos siihen on painavia syitä, maistraatti voi vihkimisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa antaa väliaikaisen määräyksen. Määräys voidaan antaa vihkijää kuulematta.

Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes maistraatti lopullisesti päättää asiasta, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta.

Väliaikaiseen määräykseen ei saa hakea muutosta.

9 §

Vihkimisoikeusrekisteri

Maistraatti pitää rekisteriä tämän lain sekä avioliittolain 17 a §:n 2 momentin sekä 112 ja 113 §:n nojalla myönnettyistä vihkimisoikeuksista.

Kun vihkimisoikeus on myönnetty tämän lain nojalla, rekisteriin talletetaan:

- 1) vihkimisoikeutta hakeneen yhdyskunnan nimi ja kotipaikka;
- 2) vihkijän nimi ja henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika;
- 3) myöntämispäätöksen antopäivä; sekä
- 4) peruuttamispäätöksen antopäivä ja voimassaoloaika.

Kun vihkimisoikeus on myönnetty avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla, rekisteriin talletetaan:

- 1) vihkijän nimi ja henkilötunnus;
- 2) myöntämispäätöksen antopäivä; sekä
- 3) peruuttamispäätöksen antopäivä ja voimassaoloaika.

Kun vihkimisoikeus on myönnetty avioliittolain 112 tai 113 §:n nojalla, rekisteriin talletetaan:

- 1) vihkimisoikeuden saaneen henkilön nimi ja henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika sekä virka-asema taikka ammatti- tai tehtävänimike ja asemapaikka;
- 2) vihkimisoikeudelle mahdollisesti asetettavat ehdot tai rajoitukset; sekä
- 3) vihkimisoikeuden myöntänyt viranomainen sekä myöntämis- ja peruuttamispäätöksen antopäivä, sisältö ja voimassaoloaika.

Jos avioliittolain 112 tai 113 §:ssä tarkoitettu vihkimisoikeus on liitetty tiettyyn virkaan, toimeen tai tehtävään, rekisteriin on sen asemesta, mitä 3 momentin 1 kohdassa säädetään, talletettava:

- 1) vihkimisoikeuden saaneen viranomaisen tai yhteisön nimi ja kotipaikka; sekä
- 2) virka, toimi tai tehtävä, johon vihkimisoikeus on liitetty.

10 §

Vihkimisoikeusrekisterin tietojen käyttäminen

Vihkimisoikeusrekisterin tietoja käytetään myönnettyjen vihkimisoikeuksien hallinnointiin ja valvontaan sekä avioliittojen pätevyyden selvittämiseen. Rekisteritiedot ovat julkisia ja ne säilytetään pysyvästi.

Maistraatti voi antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle julkiselle tai yksityiselle yhteisölle, joka jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen luvan myöntämistä hakijan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Henkilötunnuksen saa antaa nähtäväksi tai luovuttaa vain sille, jolla se on tai jolla se voi olla hallussaan henkilötietolain (523/1999) tai muun lain nojalla. Rekisteristä luovutettavaan asiakirjaan, joka on tarpeen henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, voidaan henkilötunnus kuitenkin merkitä henkilön yksilöimiseksi.

11 §

Vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen

Vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaavasta viranomaisesta säädetään valtiovarainministeriön asetuksella. Tähän viranomaiseen sovelletaan, mitä henkilötietolain 32 §:ssä säädetään rekisterinpitäjästä.

12 §

Päätöksen noudattaminen

Vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

13 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan vihkimisoikeusrekisteristä 7 päivänä toukokuuta 1993 annettu asetus (421/1993).

Uskonnollisille yhdyskunnille myönnettyt tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet vihkimisoikeudet ovat voimassa kaksi vuotta tämän lain voimaantulosta, jollei vihkimisoikeutta ole myönnetty aikaisemmin päättyväksi määräajaksi.

2.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 16 a §, sellaisena kuin se on laissa 58/2005,

muutetaan 14 ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat, 14 § laeissa 411/1987 ja 417/1993 sekä 17 § mainitussa laissa 411/1987 ja laissa 1428/1992, sekä

lisätään lakiin uusi 17 a—17 c ja 113 a § seuraavasti:

14 §

Vihkiminen toimitetaan sukulaisten tai muiden todistajien läsnä ollessa joko kirkollisena vihkimisenä tai siviilivihkimisenä.

Kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa taikka rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa.

17 §

Kirkollisen vihkimisen saa toimittaa:

1) evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa pappi; sekä

2) rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla on vihkimisoikeudesta annetun lain (/) mukainen vihkimisoikeus.

17 a §

Siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan:

1) laamanni, käräjätuomari ja kärjäviskaali;

2) kärjäoikeuden notaari, joka on kärjäoikeuslain (581/1993) nojalla määrätty toimittamaan vihkimisiä; sekä

3) maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja ja maistraatissa toimiva julkinen notaari.

Siviilivihkimisen on oikeutettu toimittamaan se, jolle maistraatti on myöntänyt vihkimisoikeuden. Vihkimisoikeus voidaan myöntää henkilölle, joka täyttää 17 b §:ssä säädetty edellytykset, jos se on tarpeen siviilivihkimisenä.

liviikijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella.

Vihkimisoikeus myönnetään joko toistaiseksi tai määräajaksi.

17 b §

Edellä 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkimisoikeus voidaan myöntää sille, joka on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon ja jonka voidaan työkokemuksensa tai muiden seikkojen perusteella olettaa toimivan tehtävässään moitteettomasti. Tällainen oikeus merkitään vihkimisoikeusrekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

Sen, jolle on myönnetty vihkimisoikeus (*vihkijä*), on hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Maistraatin, joka on myöntänyt vihkimisoikeuden, tulee valvoa vihkijän toimintaa. Vihkijän vastuusta ja valvonnasta sekä vihkimisoikeuden peruuttamisesta on voimassa, mitä vihkimisoikeudesta annetun lain 5 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä, 7 §:n 1—3 momentissa sekä 8 ja 12 §:ssä säädetään. Vihkimisoikeus on aina peruutettava, jos vihkijän toimintakelpoisuutta rajoitetaan.

Vihkijään ja julkisyhteisöön sovelletaan, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 3 ja 4 luvussa säädetään julkisyhteisön sekä virkamiehen vahingonkorvausvastuusta.

Vihkijällä on oikeus saada toimittamastaan vihkimisestä kohtuullinen palkkio ja matka-

kustannusten korvaus valtion varoista siten kuin valtiovarainministeriön päätöksellä määrätään.

17 c §

Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä ei peritä maksua. Siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin vihkijän toimitiloissa. Maksu ja korvaus matkakustannuksista voidaan periä myös, jos kihlakumppanit ja 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkijä ovat sopineet, että tämä toimittaa vihkimisen. Maksun ja kor-

vauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

Diplomaattisten edustajien ja eräiden pappien vihkimisoikeus

113 a §

Edellä 112 tai 113 §:ssä tarkoitetun vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Vihkimisoikeus merkitään rekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 17 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 247/2006, seuraavasti:

17 §

Laamanni voi määrätä:

1) virassa kaksi kuukautta olleen notaarin toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliassa:

a) maakaaren (540/1995) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja kirjaamisasioita;

b) hakemusasioita;

c) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita; sekä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 ja 5 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta 9 päivänä marraskuuta 2001 annetun lain (950/2001) 4 §:n 1 momentti ja 5 a §, sellaisena kuin niistä jälkimmäinen on laissa 59/2005, seuraavasti:

4 §

Parisuhteen rekisteröi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen. Parisuhteen rekisteröimisen voi toimittaa myös se, jolle maistraatti on avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla myöntänyt vihkimisoi-
keuden.

5 a §

Parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkimisesta ja parisuhteen rekisteröinnistä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksuja. Parisuhteen rekisteröinnistä voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat sopineet, että 5 §:ssä

tarkoitettu rekisteröinti suoritetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa. Maksu ja korvaus matkakustannuksista voidaan periä myös, jos parisuhteen osapuolet ja avioliittolain 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkipäivät ovat sopineet, että tämä toimittaa rekisteröinnin. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 29 päivänä helmikuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 16 a §, sellaisena kuin se on laissa 58/2005,
muutetaan 14 ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat, 14 § laeissa 411/1987 ja 417/1993 sekä 17 § mainitussa laissa 411/1987 ja laissa 1428/1992, sekä
lisätään lakiin uusi 17 a—17 c ja 113 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Vihkiminen toimitetaan sukulaisten tai muiden todistajien läsnäollessa joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä.

Kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa kirkossa tai ortodoksisessa kirkkokunnassa taikka muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jolle opetusministeriö on antanut vihkimisoikeuden.

Vihkimisoikeuksien rekisteröimisestä säädetään asetuksella.

14 §

Vihkiminen toimitetaan sukulaisten tai muiden todistajien läsnä ollessa joko kirkollisena vihkimisenä tai siviilivihkimisenä.

Kirkollinen vihkiminen toimitetaan evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa taikka *rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa.*

16 a §

Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksua. Siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Matkakustannuksista voidaan periä korvaus myös, jos siviilivihkiminen toimitetaan muualla kuin vihkijän toimittoloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta

(kumotaan)

säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

17 §

Kirkollisen vihkimisen saa toimittaa:

- 1) evankelis-luterilaisessa kirkossa pappi;
- 2) ortodoksisessa kirkkokunnassa pappi; sekä
- 3) muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla yhdyskunnan järjestyksen nojalla on oikeus vihkiä avioliittoon.

Siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan:

- 1) laamanni ja käräjätuomari; sekä
- 2) henkikirjoittaja.

17 §

Kirkollisen vihkimisen saa toimittaa:

- 1) evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa pappi; sekä
- 2) rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla on vihkimisoikeudesta annetun lain (/) mukainen vihkimisoikeus.

17 a §

Siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan:

- 1) laamanni, käräjätuomari ja käräjäviskaali;
- 2) käräjäoikeuden notaari, joka on käräjäoikeuslain (581/1993) nojalla määrätty toimittamaan vihkimisiä; sekä
- 3) maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja ja maistraatissa toimiva julkinen notaari.

Siviilivihkimisen on oikeutettu toimittamaan se, jolle maistraatti on myöntänyt vihkimisoikeuden. Vihkimisoikeus voidaan myöntää henkilölle, joka täyttää 17 b §:ssä säädetyt edellytykset, jos se on tarpeen siviilivihkijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella.

Vihkimisoikeus myönnetään joko toistaiseksi tai määräajaksi.

17 b §

Edellä 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkimisoikeus voidaan myöntää sille, joka on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon ja jonka voidaan työkokemuksensa tai muiden seikkojen perusteella olettaa toimivan tehtävässään moitteettomasti. Tällainen oikeus merkitään vihkimisoikeusrekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

Sen, jolle on myönnetty vihkimisoikeus (vihkijä), on hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja asianmukaisesti. Maistraatin, joka on myöntänyt vihkimisoikeuden, tulee valvoa vihkijän toimintaa. Vihkijän vastuusta ja valvonnasta sekä vihkimisoikeuden peruuttamisesta on voimassa, mitä vihkimisoikeudesta annetun lain 5 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä, 7 §:n 1—3 momentissa sekä 8 ja 12 §:ssä säädetään. Vihkimisoikeus on aina peruutettava, jos vihkijän toimintakelpoisuutta rajoitetaan.

Vihkijään ja julkisyhteisöön sovelletaan, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 3 ja 4 luvussa säädetään julkisyhteisön sekä virkamiehen vahingonkorvausvastuusta.

Vihkijällä on oikeus saada toimittamastaan vihkimisestä kohtuullinen palkkio ja matkakustannusten korvaus valtion varoista siten kuin valtiovarainministeriön päätöksellä määrätään.

17 c §

Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä ei periä maksua. Siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin vihkijän toimitiloissa. Maksu ja korvaus matkakustannuksista voidaan periä myös, jos kihlakumppanit ja 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkijä ovat sopineet, että tämä toimittaa vihkimisen. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

113 a §

Diplomaattisten edustajien ja eräiden pappien vihkimisoikeus

Edellä 112 tai 113 §:ssä tarkoitettun vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikka päätös ei ole saa-

nut lainvoimaa.

*Vihkimisoikeus merkitään rekisteriin siten
kuin vihkimisoikeudesta annetussa laissa
säädetään.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____*

3.

Laki**käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 17 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 247/2006, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

17 §
Laamanni voi määrätä:
1) virassa kaksi kuukautta olleen notaarin käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliassa:
a) maakaaren (540/1995) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja kirjaamisasioita;
b) hakemusasioita;
c) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita; sekä

17 §
Laamanni voi määrätä:
1) virassa kaksi kuukautta olleen notaarin *toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä* käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliassa:
a) maakaaren (540/1995) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja kirjaamisasioita;
b) hakemusasioita;
c) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita; sekä

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

4.

Laki**rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 ja 5 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta 9 päivänä marraskuuta 2001 annetun lain (950/2001) 4 §:n 1 momentti ja 5 a §, sellaisena kuin niistä jälkimmäinen on laissa 59/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Parisuhteen rekisteröi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen.

5 a §

Parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkimista ja parisuhteen rekisteröinnistä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksua. Parisuhteen rekisteröinnistä voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat sopineet, että 5 §:ssä tarkoitettu rekisteröinti toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Matkakustannuksista voidaan periä korvaus myös, jos parisuhteen rekisteröinti toimitetaan muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

Ehdotus

4 §

Parisuhteen rekisteröi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen. *Parisuhteen rekisteröimisen voi toimittaa myös se, jolle maistraatti on avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla myöntänyt vihkimisoikeuden.*

5 a §

Parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkimisesta ja parisuhteen rekisteröinnistä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksuja. Parisuhteen rekisteröinnistä voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat sopineet, että 5 §:ssä tarkoitettu rekisteröinti suoritetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana *tai muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa. Maksu ja korvaus matkakustannuksista voidaan periä myös, jos parisuhteen osapuolet ja avioliittolain 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkijä ovat sopineet, että tämä toimittaa rekisteröinnin.* Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Liite
Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

avioliittoasetuksen 8 ja 16 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä,
muutetaan 6 päivänä marraskuuta 1987 annetun avioliittoasetuksen (820/1987) 16 § 1 momentti, sellaisena kuin se on asetuksessa 169/2005, sekä
lisätään 8 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

8 §

— — — — —
Mitä 2 momentissa säädetään vihkimispai-
kasta, sovelletaan myös, kun avioliittolain
17 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vihkiä toi-
mittaa vihkimisen. Vihkiä ja kihlakumppanit
voivat keskenään sopia myös vihkimisen
toimittamisen ajankohdasta.

200 euroa sekä siinä tarkoitettut vihkiäjän mat-
kakustannukset kulloinkin voimassa olevan
valtion matkustussäännön mukaisina.
— — — — —

16 §

Siviilivihkimisestä peritään valtiolle avio-
liittolain 17 c §:ssä tarkoitettuna maksuna

— — — — —
Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Tämän asetuksen täytäntöönpanoa varten
tarpeellisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jo
ennen asetuksen voimaantuloa.